

Момент (стисло)

Володимир Винниченко

Із оповідань тюремної Шехерезади:

І раз Шехерезада так почав своє оповідання: Було це навесні. Весна – це та пора року, коли круг людини кохається і шепотить поле, цілується із небом, вітром, сонцем...

Він їхав із з контрабандистом Семеном Пустуном, щоб перейти кордон. Семен був поважним, дебелим "гвардійонцем" і говорити без потреби не любив. Ступав помалу і з усіма поводився серйозно, навіть коли його ловили харцизники (сторожа).

Шехерезада сказав, що йому треба вже сьогодні бути на тім боці кордону. Семен відповів лише через десять верст, що їх можуть вбити. Хоча він додав, що були випадки, коли люди виходили сухими з води. Пустун шарпонував "кукурудзяну" (свого коня) і вони поїхали далі.

Не доїжджаючи до села, Семен затих і промовив: "Границя". Це була темна, як тин, смуга лісу. Чоловік спитав, чи Пустун проведе його. Той відповів, що хоче ще пожити трохи на світі і в пазурі до жовнів не рушить. Вони поїхали далі.

Коли тину вже не було видно, кінь зупинився. Семен поцікавився, чи точно оповідач хоче йти? Той відповів, що так. Тоді Пустун наказав йому лягти і прикрив тіло рядном.

Вони їхали далі довго, але раптом знову зупинились. Семен заглянув під рядно і наказав прокидатись та швидко йти до хатки, що стояла обабіч. Лишень герой розчинив двері як побачив, що серед соломи лежала справжня панна, і вона була досить вродливою. Чоловік поцікавився чи можна зайти. Панна галантно дозволила. Вона поцікавилася, чи чоловік також їде через кордон. Зав'язалася розмова, молодим було весело. Жінка захоплювалася красою довкола (зокрема називала цю хижку індійським вігвамом) і розповіла, що вона тут вже два дні. Через деякий час зайшов Семен і сказав, що потрібно тікати, бо стражники близько. Вони шукали якусь панночку. Пустун наказав молодим йти через кордон, до лісу.

Панна злякалась. Оповідач дав їй свого револьвера, який вона засунула на груди. Згодом знову зайшов Семен і дав якісь свитки героям: то був одяг (хустка і шапка). Він наказав їм йти полем до лісу, а сам пішов забавляти сторожу.

Небо синіло. Виднівся тин лісу. Зупинились. Довкола них були зелені коноплі. Побачивши, що ліс далеко, панна запропонувала бігти. Побігли. Згодом вона захотіла відпочити. Вони сіли серед хлібів. Жінка почала втирати лоб героя від поту. Йому говорити не хотілось. Хоча, може, вона бачила, що чоловік намагався сказати їй.

Знову пішли. Ліс був все ближче. Молоді сіли на перепочинок та раділи життю. Панна ставала все ближчою і ближчою до головного героя. Вона здерла з нього шапку, а він несподівано запитав як її звати. Зав'язався наступний діалог:

— Як вас зовуть? — спитався я її раптом. Вона лукаво глянула на мене:

— А вам для чого?

— Як то для чого?.. Цікаво знати, з ким ідеш.

— Фу, казна-що! Хіба коли я вам скажу, що мене звуть Галею, Манею, то ви вже знатимете мене? Не скажу.

— Через що?

— Не хочеться. Так краще. І сама не хочу знати, як вас зовуть. Я знаю, що у вас карі очі, потім... Яке у вас волосся? Русяве, здається. Ну, да... Русяве волосся. Ну, і так далі. А ім'я — пошлість. Правда? — підняла вона якось мило брови й засміялась.

Ліс був дуже близько. Лише жито відділяло їх від мети. Герой зауважив, що тепер треба йти обережно. Проти волі він сказав, що панна надзвичайно гарна. Вона почервоніла і промовила, що не знає як відповісти.

Після того вони вже не балакали. Йому хотілось взяти її за руку. Але...

І ось жито вже перед ними. "Ходім..." синхронно мовили вони. Герой знову захотів взяти панну за руку. Увійшли в жито. Але тут вона його спинила і попросила, щоб (у випадку її смерті) за адресою, яку панна повторила декілька разів, чоловік написав листа так: "Мусю вбито на кордоні. Вмерла так, як вмирають ті, що люблять життя". Він пообіцяв, що зробить так. Вслухаючись у тихий гул дерев, панна промовила: "Чуєте, як вмирають ті, що дуже люблять життя?". Він мовчки хитнув головою.

Починався ліс. Вони сіли та нічого не могли роздивитись. Але сиділи далі. Тут було затишно. "Чого ви дивитесь так пильно на мене?", – раптом спитала Муся. Він не відповів, а схопив її руку, притулив до губ і завмер. Муся спитала, чи буде оповідач її згадувати, коли вона буде вбита. Чоловік натомість заперечив, що дівчина буде жива. Він присунувся ближче. Її груди почали здійматись вище. Але тут панна мовила: "Не треба". Чоловік здивувався. Муся запропонувала йти далі. Він надів шапку і разом з нею мовчки пішов. Йшли дуже обережно, намагаючись вловити кожен писк та шум лісу. Але ліс мовчав. Панна попросила руку. Йому згадалось: "Так вмирають ті, що дуже люблять життя". Чоловік дав руку. І тут вони побачили просвіт. Молоді почали обережно повзти. Він дивився на Мусю: вона була прекрасна. Просвіт ширшав. І тут прокотився якийсь згук і завмер. Їхні серця забились несамовито. Знов поповзли. Чоловік зробив знак панні, підвівся і побачив два стовпи (обидва – з орлами та рябі) – це, мабуть, і була та сама межа. Муся теж підвелась і напружено дивилась вперед. Несподівано він сказав, що треба бігти, не звертаючи уваги на постріли і крик, просто бігти до мети. Вони так і зробили. Лунали постріли і відсувалась стіна лісу. І ось втікачі прибігли. "Єсть!", – крикнула Муся. Його душа теж це кричала. Молоді поцілувались. Панна запропонувала сісти. Довго сиділи. І тут вона промовила: "А тепер ми попрощаємося. Чуєте? Я піду в один бік, а ви — в другий. І ніколи ви не повинні шукати мене. Чуєте! Ніколи!.. Більше цього ні ви мені, ні я вам не дамо. Наше... наше кохання повинно вмерти зараз, щоб, як хтось сказав, ніколи не вмирати. Розумієте мене, хороший? Єсть якісь метелики. Вони вмирають серед кохання. Ви розумієте мене?". Він розумів, але мовчав. Жінка продовжувала: "Щастя – момент. Далі вже буденщина, пошлість. Я знаю вже. Саме найбільше щастя буде мізерним в порівнянні з цим. Значить, зовсім не буде. Так мені здається, так я зараз чую отут...". Вона показала на

серце. Розум чоловіка дивувався, протестував, але сам чоловік мовчав. Вона попрощалась. Він схопив край її сукні, поцілував і випустив. Хто вона, де вона, чоловік їй досі не знає, але завжди носить цю жінку в душі.